

در پیچه

مردی در پناه حضرت معصومه(س)

مروری بر زندگی ملاصدرا و توضیح مفهوم «حکمت متعالیه»

اول خرداد را در تقویم جمهوری اسلامی، روز بزرگداشت ملاصدرا نامگذاری کرده‌اند. صدرالدین محمد بن ابراهیم شیرازی، مشهور به ملاصدرا، فیلسوف، عارف و بنیانگذار مکتب فلسفی حکمت متعالیه بود که در سال ۹۷۹ هجری قمری در شیراز متولد شد. میرزا ابراهیم بن یحیی قوامی شیرازی، پدر ملاصدرا، از کارگزاران ولایت فارس و بازرگانی سرشناس و امین در بازار بود. او با انتخاب معلمان و استادان خوب و مجرب در تربیت یگانه فرزندش کوشید و در آموزش علوم متعارف زمان، کوتاهی نکرد. او در ۱۶ سالگی فرزندش را به‌کار تجارت به بصره فرستاد و محمد در مدت سه ماهی که آنجا بود، به زیارت عتبات نیز مشرف شد. با شنیدن خبر مرگ پدر به شیراز برگشت و مدتی مشغول رسیدگی به امور دارایی‌های پدر شد اما در همه این مدت دل در گرو تحصیل داشت تا سرانجام با سپردن مغازه و املاک پدر به دایی خود که مردی درستکار بود، برای ادامه تحصیل، راهی اصفهان شد.

در محضر شیخ بهائی و میرداماد

اصفهان در زمان او، پایتخت ایران و مرکز فرهنگی آن بود. او در این شهر از محضر دو استاد برجسته حکمت یعنی شیخ بهائی و میرداماد بهره گرفت و به تکمیل معارف عقلی و نقلی پرداخت که در علوم عقلی بیشتر از میرداماد و در علوم نقلی بیشتر از شیخ بهائی استفاده علمی برد. هانری کربن، شرق‌شناس معروف فقید، می‌نویسد: «ملاصدرا پس از کسب درجه اجتهاد، به تدریس در مدرسه خواجه اصفهان پرداخت، اما از آنجایی که نظریاتش در برخی مسائل فقهی با بیشتر دانشمندان قشری اصفهان متفاوت بود، او را به بدعت‌گذاری در دین متهم ساختند و خواهان اخراج او از مدرسه و در نهایت تبعید او از اصفهان شدند. بدین‌سان ملاصدرا از اصفهان تبعید شد و از آنجا راهی کجک قم گشت.»

باگمنامی و شکسته‌حالی به گوشه‌ای خزیم!

سال ورود و مدت اقامت ملاصدرا در کجک همانند ورود و اقامتش در اصفهان به‌وضوح روشن نیست. او در مقدمه کتاب «اسفار» خود می‌نویسد: «باگمنامی و شکسته‌حالی به گوشه‌ای خزیم، دل از آرزوها بریدم و با خاطری شکسته با ادای واجبات کمر بستم و کوتاهی‌های گذشته را در برابر خدای بزرگ به تلافی برخاستم. نه درسی گفتم و نه کتابی تألیف نمودم. زیرا اظهارنظر و تصرف در علوم و فنون و القای درس و رفع اشکالات و شباهات و... نیازمند تصفیه روح و اندیشه و تهذیب خیال از نابسامانی و اختلال، پایداری اوضاع و احوال و آسایش خاطر از کدورت و ملال است و با این همه رنج و ملالی که گوش می‌شنود و چشم می‌بیند چگونه چنین فراغتی ممکن است.»

استمداد از حضرت معصومه(س)

ملاصدرا در این ایام چون به مشکلی علمی برمی‌خورد به زیارت حضرت معصومه(س) می‌آمد و از آن حضرت در آن مورد مدد می‌خواست. بنا به‌گفته مرحوم محدث قمی، ملاصدرا از کجک قم به زیارت حضرت معصومه(س) مشرف می‌شده و از آن حرم، فیض می‌برده است. ملاصدرا پس از چندی از کجک قم به شیراز رفت. عده‌ای علت بازگشت به شیراز را به امر شاه صفوی دانسته‌اند ولی اکثر آنان نوشته‌اند که امام‌قلی خان، حاکم شیراز، از صدرا المتالیهین دعوت نمود تا به وطن خود برگردد و در مدرسه‌ای که پدرش، الله‌وردیخان به‌خاطر ملاصدرا بنا کرده به تعلیم، تدریس و تربیت طلاب بپردازد.

اسفار اربعه

تألیفات ملاصدرا که بیش از چهل عنوان کتاب است در میان آثار فلسفی او، بخشی خصلت عرفانی بارزتری دارند و بعضی دارای لحن برهانی و استدلالی‌تر هستند، هر چند که از تمامی آنها بوی عرفان به مشام می‌رسد. از ویژگی‌های بسیار مهم نوشته‌های ملاصدرا که از دستاوردهای انحصاری خود او است تطبیق بین مفاهیم و بیانات شرع و برهین فلسفی است. تمام نوشته‌های فلسفی او پر از آیات قرآن و روایات است و تمام تفاسیرش سرشار از برداشت‌های عرفانی و عقلی. از مهم‌ترین آثارش هم می‌توان به «اسفار اربعه» اشاره کرد که به تعبیر علامه حسن‌زاده آملی، ام‌الکتاب مؤلفات ملاصدراست. حکیم ملاصدرا در طول عمر خود هفت بار با پای پیاده به حج مشرف شد و به هنگام آغاز سفر هفتم یا در بازگشت از آن سفر در شهر بصره، در سال ۱۰۵۰ قمری دار فانی را وداع گفت. بنا بر گفته نوه او، ملاصدرا را در سمت چپ صحن حرم علی بن ابی‌طالب(ع) دفن کرده‌اند.

مقصود از «حکمت متعالیه» چیست؟

«حکمت متعالیه» عنوان نظام فلسفی ملاصدراست، البته او در هیچ‌یک از آثارش این نام و همچنین نام دیگری را برای اشاره به نظام فلسفی خود به‌کار نبرده، بلکه آن را در نام‌گذاری مهم‌ترین اثر مکتوب فلسفی‌اش، «الحکمه المتعالیه فی الاسفار العقلیه الاربعه»، به‌کار برده. در واقع استفاده از «حکمت متعالیه»، بعد از او، برای اشاره به نظام فلسفی‌اش، متداول شد، اما باید بدانیم این عنوان (حکمت متعالیه) پیش از او، نخستین بار توسط ابن‌سینا به‌کار گرفته شد؛ آن هم درباره مطالبی که از جمله اسرار است و فقط تلاشگران عرصه حقیقت می‌توانند آن را در یابند. در واقع مراد از «حکمت متعالیه»، حکمتی است که همراه بحث و نظر، کشف و ذوق را نیز در رسیدن به حقیقت، مهم می‌داند. به همین دلیل چنین حکمتی در مقایسه با حکمت مشایی ارسطویی که صرفاً مبتنی بر بحث و استدلال است، متعالی دانسته می‌شود چراکه بهره‌مندی از بحث و نظر (شیوه عقلی) را تنها راه نیل به حقیقت نمی‌داند بلکه وصول به آن را مبتنی بر عزم و مجاهدت می‌داند؛ به این ترتیب که فرد تعلقات مادی را از دل بزداید و نفس را مستعد سازد تا در پرتو انوار ربانی، کشف و شهود در او برخیزد و به رموز و حقایق متعالی نایل شود.

سید محرومان، صدای محور مقاومت

سخنان چهره‌های مختلف سیاسی کشور درباره وجوه شخصیتی شهید ابراهیم رئیسی و شهید حسین امیرعبداللهیان

📌 **شهروند** روز گذشته خبر غم‌انگیز سانحه هوایی برای رئیس جمهوری، وزیر امور خارجه و همراهانش، مردم ایران را در بهت و حیرت فرو برد و به ماتم نشانند. به‌ویژه که از وجوه برجسته ایشان، تلاش مستمر در جهت خدمت‌رسانی و همراهی با مردم بود؛ چنانچه رهبر معظم انقلاب هم در پیام تسلیت‌شان به این موضوع اشاره داشتند و شخصیت ایشان را خستگی‌ناپذیر توصیف کردند. رئیس همچنین پس از شهید محمدعلی رجایی و یارانش که در شهریورماه ۱۳۶۰ به‌دست منافقین به شهادت رسیدند، دومین رئیس جمهوری‌ای است که در راه خدمت به مردم، به مرتبه رفیع شهادت نایل می‌شود. از نکات دیگر قابل اهمیت این است که ایشان دومین رئیس قوه قضاییه در تاریخ جمهوری اسلامی است که به شهادت رسید و شهادتش تداعی‌گر از دست دادن سیدمحمد بهشتی در بمب‌گذاری کوردلان منافق در هفتم تیرماه ۱۳۶۰. در کنار ایشان، شهادت وزیر امور خارجه کشورمان نیز داغی دیگر بود که بر دل ملت نشست؛ شخصیتی که بسیاری از همراهان ایشان و مسئولان کشور بر خلوص رفتاری‌اش تأکید داشتند و او را یکی از چهره‌های خدوم کشور می‌دانستند. به همین مناسبت سراغ صحبت‌های چهره‌های مختلف درباره این دو عزیز شهید راه خدمت، شهید ابراهیم رئیسی و حسین امیرعبداللهیان رفته‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

و مدیر عالی‌رتبه و کم‌نظیر نظام اسلامی بود. همه این صفات حسنه، برخاسته از انس او با عبادت، صدق، توسل و ثمره خدمت خالصانه‌اش به آستان حضرت علی بن موسی‌الرضا علیه‌الآف التحیه و السلام بود که پاداش آن را نیز در شب میلاد امام رئوف، دریافت کرد و به شهیدان والا مقام، رجایی و باهنر پیوست.

الگوی مدیریت آیت‌الله رئیسی چه بود؟

حجت‌الاسلام والمسلمین احمدحسین شریفی، رئیس دانشگاه قم خبر شهادت مظلومانه رئیس جمهوری خدوم و محبوب جمهوری اسلامی، آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی و همراهان گرانقدر او، دل‌های همه ایرانیان و مظلومان عالم را داغدار کرد. اینجانب به‌عنوان عضوی کوچک از جامعه دانشگاهی کشور و از سوی خانواده بزرگ دانشگاهیان دانشگاه بین‌المللی قم، این مصیبت بزرگ و جانکاه را به محضر امام‌زمان (عج)، رهبر معظم انقلاب اسلامی، ملت ایران و همه دلدادگان انقلاب اسلامی در سراسر جهان، تسلیت می‌گویم. آیت‌الله رئیسی در طول دوران پرافتخار مدیریت خود، الگویی بی‌سابقه و بی‌نظیر از خدمت جهادی، خستگی‌ناپذیر و مخلصانه به جامعه اسلامی را به نمایش گذاشت. بدون شک، شهادت او عاملی برای ماندگار شدن این الگوی مدیریتی در جامعه اسلامی خواهد بود. یادش همواره در ذهن و ضمیر یکایک ایرانیان گرامی خواهد بود و امیدوارم که راهش و مراسم نیز پررهورو باشد.

منصب‌ها در ظاهر و باطنش تأثیر نداشت

حجت‌الاسلام سید عمران حسینی نسب، امام جمعه سلطانیه او شخصیتی بود که منصب‌های متعدد هیچ‌گاه در ظاهر و باطنش تأثیر نگذاشت و روحیه ساده‌زیستی و اخلاص و از همه مهم‌تر، ولایت‌مداری و مردم‌داری در زندگی رئیس جمهوری شهید نمایان بود. آیت‌الله رئیسی حقیقتاً یک عنصر ارزشی بود و با همه وجود، به ارزش‌ها اعتقاد داشت. او هم پاسدار ارزش‌ها بود و ارزش‌ها را زنده کرد. ارتباط با مردم در دورترین نقاط کشور، دریافت نامه‌های مردم، کارهای زیربنایی که برای آینده کشور و مردم انجام داد، همه نشانه‌های مردم‌داری ایشان است. قطعاً آیت‌الله رئیسی و خدمات او و مواضع انقلابی‌اش، در یاد و خاطره مردم ماندگار خواهد شد.

صداقت و مردم‌داری

مصطفی نبی‌تبار، رئیس مرکز پژوهش‌های اصفهان حجت‌الاسلام رئیسی دو ویژگی بارز داشت که بسیاری بر آن اذعان دارند، نخست مردم‌داری و مردم‌محوری و دیگری، عنصر صدق که به‌عینه در وجود ایشان متجلی بود. شاکله شخصیتی حجت‌الاسلام رئیسی بر این دو عنصر شکل گرفته بود و در مسئولیت‌های مختلف سعی داشت بر مردم‌داری پیش برود و پاداش این مردم‌داری و صدق را نیز در عروج جهادگونه در روزی که بسیار به آن علاقه داشت، گرفت. حجت‌الاسلام رئیسی خادم‌الرضا بود و امام رضاعی هم پاداش او را در روز ولادت خود داشت. مانیز اگر در مسیر خدمت ادعایی داریم باید صداقت را سرلوحه خود قرار دهیم.

و روحیه جهادی و انقلابی خود، محبوب قلوب مردم به‌ویژه محرومان و مستضعفان بود. جدیت و استقامت سید محرومان در پیگیری و اهتمام برای حل مشکلات، مطالبات و شهادت در راه خدمت به مردم، مثال‌زدنی و الهام‌بخش همه مسئولان و متولیان کشور بوده است.

شهید امیرعبداللهیان، صدای محور مقاومت بود

حسن جابری‌انصاری، دیپلمات این شهید عزیز (شهید امیرعبداللهیان) از جمله نیروهای ارزشمند وزارت خارجه بودند که در دانشگاه روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه تحصیل کردند و یک دیپلمات حرفه‌ای بودند که تمام رده‌ها را در وزارت خارجه طی کردند. ایشان از جمله مدیرانی بودند که به واقع خستگی‌ناپذیر بودند و کار، امری تزیینی برایشان نبود بلکه برایش عقیده و جهاد بود. کار برای ایشان، دنیایی نبود بلکه از جنس عقیده و جهاد بود و این بسیار متفاوت است با کسی که این کار را صرفاً برای دنیا انجام می‌دهد. رفتار و کردار ایشان در سطوح مختلف وزارت خارجه به‌گونه‌ای بود که همه در غم ایشان فرو رفتند. در دوران چندساله معاونت عربی و آفریقایی، ایشان همچنین مدیرکل خلیج فارس را برعهده داشتند. ایشان به‌طور تخصصی مسائل مربوط به فلسطین را در دستور کار خود قرار داده بودند. یکی از خدمتگزاران درجه‌نخست این خط‌بدون تردید شهید حسین امیرعبداللهیان بودند و از جمله خدمات ایشان، اقدامات ماندگار در حمایت از محور مقاومت بوده است. پیام‌های اولیه هم که منتشر شد حاکی از همین موضوع بود. اگر بخواهیم افرادی را در صف اول حمایت از محور مقاومت نام ببریم بدون تردید ایشان در صف اول قرار داشتند. بی‌تردید دوره بعد از عملیات طوفان الاقصی و جنایات رژیم صهیونیستی علیه مردم فلسطین، از نقاط درخشان زندگی ایشان بود و خداوند می‌خواست که ماه‌های پایانی عمر ایشان را هم‌زمان با دوران شهادت در غزه قرار دهد و ایشان در عالی‌ترین سنگر وزارت خارجه از این فرصت برخوردار بود که در خدمت ملت فلسطین باشد تا جایی که ایشان را وزیر مقاومت می‌دانستند و این عنوانی بود که از سوی محور مقاومت به ایشان داده شده بود. ایشان توانست صدای محور مقاومت باشد و شبانه‌روز به شکل خستگی‌ناپذیر در خدمت مقاومت بود.

عدالت‌خواه، فسادستیز و ساده‌زیست

حجت‌الاسلام مرتضی شعبان‌زاده، مدیرکل تبلیغات اسلامی استان قم حضرت آیت‌الله رئیسی در زمره مسئولان تراز انقلاب اسلامی بود که در همه سنگرهای مسئولیت، عطر خدمت‌متواضعانه و روحیه جهادی را با خود به‌ارمغان می‌آورد. عدالت‌خواهی و فسادستیزی و ساده‌زیستی، خستگی‌ناپذیری توأم با خردمندی و شکیبایی، اغتنام فرصت خدمت به مردم همراه با دوری از حاشیه‌ها، پشتکار و تواضع و دغدغه رفع مشکلات محرومان، سلوک مردمی و حضور بی‌تکلف و صمیمی در بین مردم، تمکین در برابر قانون و اطاعت عملی از ولی‌امرو مجاهدت برای تحقق آرمان‌های امام و شهیدان و اعلام شجاعانه آن، از بارزترین ویژگی‌های این عالم خدمتگزار

پاداش اخلاص‌شان، شهادت بود

محمد جواد ظریف بنده بیش از ۳۰ سال سعادت رفاقت با مرحوم شهید رئیسی و شهید امیرعبداللهیان را داشتم. دو نکته بین این دو شهید مشترک بود. یکی اینکه هر دو از خادمین امام رضا(ع) بودند و در شب ولادت ایشان، به خدمت آن حضرت در جهان باقی شرفیاب شدند. از این جهت من چنین سعادت را خدمت این دو تبریک می‌گویم. مشخصه دوم این دو بزرگوار که برای بنده درس‌آموز بود، اخلاص‌شان بود. هر دوی این شهیدان بسیار بسیار مخلص بودند و من فکر می‌کنم پاداش این اخلاص‌شان را هم نهایتاً با شهادت‌شان دریافت کردند. خوش به سعادت‌شان. تسلیت عرض می‌کنم این حادثه تلخ و دردناک را؛ هم شهادت این دو بزرگوار، هم شهادت امام جمعه محبوب تبریز، استاندار محترم آذربایجان شرقی، اعضای گروه پرواز هلی‌کوپتر، هم محافظ سرتیم حفاظت مرحوم شهید آیت‌الله رئیسی.

روحیه جهادی در وجود آیت‌الله رئیسی متبلور بود

محمد صالح جوکار، نماینده یزد و رئیس کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهای محلی حضرت آیت‌الله رئیسی، خادم ملت بود. بنده زمانی که ایشان تولیت آستان قدس بودند، نماینده آستان یزد بودم، نگاه ایشان در جایگاه تولیت آستان قدس، این بود که کرامت امام(ع) باید شامل حال همه ملت ایران شود. یکی از اقدامات خوبی که ایشان داشتند بحث خدای یاران امام رضا بود که به کل کشور بست دادند. ایشان همواره برای مردم و محرومان دغدغه‌خاطر داشت. می‌توان به ایشان لقب سید محرومان و خادم ملت ایران را داد. در طول این سه سال ریاست جمهوری ایشان، حضور آیت‌الله رئیسی در بین مردم بی‌سابقه بود. ایشان همواره در کنار مردم بود. یادم هست زمانی که ایشان برنامه هفتم را به مردم ارائه کردند، تأکید داشتند که مبتنی بر مسائل کشور تنظیم شده است. دغدغه‌خاطر ایشان حل مسائل و مشکلات کشور بود. در حوزه فرهنگ، ایشان دیدگاه والا‌یی داشتند. روحیه جهادی در وجود ایشان تبلور داشت. رسیدگی به مشکلات کشور، مهم‌ترین دغدغه ایشان بود. آیت‌الله رئیسی یک عنصر خدوم بدون چشم‌داشت بود. در هر شرایط و هر زمانی آماده به‌کار بودند. ایشان یک فرصت استثنایی برای کشور و ملت ما بود. این ضایعه بسیار دردناک بوده که جبران آن به سادگی ممکن نیست. ما چنین شخصیتی را از دست دادیم. امیدوارم اقداماتی که ایشان شروع کردند و آن حرکت جهادی، ادامه پیدا کند. رئیس جمهوری‌ای باید بتواند راه ایشان را ادامه دهد. با ادامه دادن راه ایشان، کشور می‌تواند مسیر رشد و تعالی را طی کند.

محبوب قلوب محرومان و مستضعفان بود

مهدی چمران، رئیس شورای شهر تهران آیت‌الله رئیسی عمر پربرکت خویش را در کسب معارف دینی، حضور در حرم مطهر رضوی به‌عنوان خادم‌الرضا و تولیت آستان مقدس امام رضاعی، خدمت در دستگاه قضا و خدمت در کسوت رئیس قوه مجریه گذراند و با عنایت به ساده‌زیستی، مردم‌داری